

VERDUIDELIJKING WETGEVING ROND HET LEVENSEINDE

Alle wetteksten en/of documenten, beschreven in dit document zijn te downloaden op www.palliatieve.org > professionele gebruiker > wetgeving en documenten

INHOUD

1. WET BETREFFENDE DE EUTHANASIE	1
Voorwaarden	1
Plichten van de arts	1
Verzoek tot euthanasie	2
Wilsverklaring inzake euthanasie	2
“Controle- en evaluatiecommissie”	2
Overzichtsschema “wet betreffende de euthanasie”	3
2. WET BETREFFENDE DE RECHTEN VAN DE PATIËNT	4
Vertegenwoordiging - "De door de patiënt benoemde vertegenwoordiger"	4
Vertegenwoordiging - "De informele vertegenwoordiger"	4
Negatieve wilsverklaring	5
Overzichtsschema “wet betreffende de rechten van de patiënt”	6
3. WET BETREFFENDE DE PALLIATIEVE ZORG	6

1. WET BETREFFENDE DE EUTHANASIE

Voorwaarden

Euthanasie kan alleen worden uitgevoerd als aan de volgende voorwaarden voldaan is :

- De patiënt is op het moment van het verzoek meerderjarig (of ontvoegd minderjarig).
- De patiënt is op het moment van het verzoek handelingsbekwaam (en wilsbekwaam) én bewust.
- Het verzoek is vrijwillig, overwogen en herhaald en niet tot stand gekomen als gevolg van externe druk.
- De patiënt bevindt zich in een medisch uitzichtloze situatie.
- Het lichamelijke en/of psychische lijden is aanhoudend en ondraaglijk, en kan niet worden verzacht.
- De toestand van de patiënt is te wijten aan een ernstige en ongeneeslijke, door ongeval of ziekte veroorzaakte aandoening

Plichten van de arts

Voor een arts euthanasie kan uitvoeren op een patiënt, moet hij/zij :

- de patiënt inlichten over zijn gezondheidstoestand en levensverwachting
- met de patiënt de behandelingsmogelijkheden bespreken en samen met hem overeenstemming bereiken dat er geen andere redelijke oplossing is voor zijn situatie
- er zich van vergewissen dat het lijden blijvend is en dat het verzoek het lijden te beëindigen herhaald wordt
- een onafhankelijke andere arts raadplegen. Deze onderzoekt de patiënt in functie van het ernstige en ongeneeslijke karakter van de aandoening, neemt inzage in het medisch dossier, waarna hij een verslag opmaakt.
- Het verzoek van de patiënt bespreken met het verplegend team dat regelmatig contact heeft met de patiënt of met leden van dit team.
- Indien de patiënt dit wenst, zijn verzoek bespreken met naasten
- zich ervan verzekeren dat de patiënt de kans heeft gehad om te overleggen met de mensen die hij wilde ontmoeten

Indien de patiënt niet binnen onafzienbare tijd zal sterven (als hij niet palliatief is) moet de arts bovendien :

- een tweede arts raadplegen – psychiater of specialist in de aandoening. Ook deze tweede arts onderzoekt de patiënt in functie van het ernstige en ongeneeslijke karakter van de aandoening, neemt inzage in het medisch dossier, waarna hij een verslag opmaakt.
- een maand laten verstrijken tussen het schriftelijk verzoek van de patiënt en de uitvoering van de euthanasie

De wet geeft het recht op het verzoek om euthanasie, niet op euthanasie zelf. Zelfs als alle wettelijke voorwaarden in orde zijn, kan de arts, bv. om ethische of filosofische redenen, weigeren om euthanasie toe te passen.

Volgens de wet betreffende de euthanasie moet de behandelende arts de patiënt zijn reden van weigering mededelen, en het medisch dossier van de patiënt eventueel (op verzoek van de patiënt) aan een andere arts doorgeven. Volgens de Orde Der Geneesheren is het de arts zijn deontologische plicht om de euthanasievraag te exploreren, en de patiënt te helpen een arts te vinden die de euthanasie wel wil uitvoeren.

Verzoek tot euthanasie

Als alles wettelijk in orde is om de euthanasie uit te voeren moet de patiënt deze aanvraag op papier zetten. Het 'verzoek tot euthanasie' is een gedateerd en ondertekend document dat de patiënt eigenhandig schrijft, waarin staat dat hij ondraaglijk fysisch en/of psychisch lijdt en een arts verzoekt om euthanasie op hem uit te voeren.

Indien de patiënt daartoe zelf niet in staat is, gebeurt het op schrift stellen door een door de patiënt gekozen meerderjarige persoon die geen materieel belang heeft bij diens dood. In dit geval moet er ook een medisch attest zijn met de reden waarom iemand anders dan de patiënt zelf het verzoek heeft geschreven, én moet de arts aanwezig zijn tijdens het schrijven van het verzoek.

Van een 'verzoek tot euthanasie' bestaat er geen model, er zijn GEEN getuigen of vertrouwenspersonen nodig !

Wilsverklaring inzake euthanasie

De 'Wilsverklaring inzake euthanasie' is een document waarin een burger op voorhand zijn wil uitdrukt dat hij euthanasie vraagt voor het geval dat hij zich ooit in een onomkeerbaar coma zou bevinden. Deze wilsverklaring is dus enkel geldig als de aanvragende persoon zich in een, volgens de huidige wetenschappelijke kennis, door ziekte of ongeval veroorzaakt onomkeerbaar coma bevindt. **Deze wilsverklaring is in andere omstandigheden (bv. dementie) NIET geldig.**

De 'wilsverklaring inzake euthanasie' moet geschreven worden volgens het model, bepaald in de wet betreffende de euthanasie. Er zijn 2 getuigen nodig, waarvan 1 geen materieel belang mag hebben bij het overlijden.

Facultatief kan er ook een vertrouwenspersoon (dat mag één van de getuigen zijn) aangeduid worden.

De vertrouwenspersoon heeft als taak om de wilsverklaring inzake euthanasie bij de behandelende arts aan te kaarten en de belangen van de patiënt te verdedigen. Deze vertrouwenspersoon neemt hier de plaats van 'wettelijke vertegenwoordiger'.(zie 'wet betreffende de rechten van de patiënt') De wilsverklaring inzake euthanasie blijft 5 jaar geldig.

Controle- en Evaluatiecommissie

De arts is aansprakelijk bij euthanasie. Na het uitvoeren ervan moeten documenten ingevuld worden en naar de 'Controle- en Evaluatiecommissie' gestuurd worden. Deze commissie onderzoekt of de euthanasie is uitgevoerd volgens wettelijke voorwaarden. Is dat niet het geval, dan kan zij het dossier overmaken aan het gerecht.

OVERZICHTSSCHEMA 'WET BETREFFENDE DE EUTHANASIE'

	Verzoek tot euthanasie	Wilsverklaring inzake euthanasie
Procedure	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijk, gedateerd en handgetekend door de patiënt • Geen vormvereisten • Gevoegd bij het medisch dossier (art 3. § 4 EW) 	<ul style="list-style-type: none"> • Schriftelijk, gedateerd en handgetekend door patiënt, 2 getuigen, evt. vertrouwenspersoon en persoon die op schrift stelt als de patiënt niet kan schrijven • Volgens model KB! • Herbevestigen om de 5 jaar • Registratie bij de gemeente is mogelijk • Beschikbaar stellen bij huisarts, vertrouwenspersonen, enz...
Wanneer patiënt niet kan schrijven	<p>Meerderjarige persoon die gekozen is door de patiënt en die geen materieel belang mag hebben bij de dood van de patiënt (art 3. § 4 EW)</p> <p>Verzoek moet geschreven worden in aanwezigheid van de arts (Medisch getuigschrift met vermelding van reden als patiënt zelf niet kan schrijven)</p>	<p>Meerderjarige persoon die geen enkel materieel belang heeft bij het overlijden van de betrokkene (art 4. § 1 EW)</p> <p>(Medisch getuigschrift met vermelding van reden als patiënt zelf niet kan schrijven)</p>
Getuigen	Niet vermeld, niet nodig	Twee, van wie één geen enkel materieel belang heeft bij het overlijden van de betrokkene
Vertrouwenspersoon	Niet vermeld, niet nodig	<p>Meerderjarigen in volgorde van voorkeur aangewezen, die de behandelende arts op de hoogte brengen van de wil van de patiënt.</p> <p>→ heeft dezelfde functie als de "wettelijke vertegenwoordiger" in de patiëntenrechtenwet.</p> <p>(de behandelende arts en de leden van het verplegend team kunnen niet als vertrouwenspersoon optreden) (art 4. § 1 EW)</p>
Vertegenwoordiger	Niet vermeld, niet nodig	Niet vermeld, niet nodig

2. WET BETREFFENDE DE RECHTEN VAN DE PATIËNT

De rechten die worden beschreven :

- Art. 5 : Recht op kwaliteitsvolle dienstverlening
- Art. 6 : Recht op vrije keuze van beroepsbeoefenaar
- Art. 7 : Recht op informatie over diagnose en prognose in een begrijpelijke taal (ook recht op geen informatie, indien de patiënt dit zo wenst (zie ook "vertrouwenspersoon) – of – indien het meedelen ervan ernstig nadeel voor de betrokkene zou betekenen (therapeutische exceptie)
- Art. 8 : Recht om geïnformeerd, voorafgaandelijk en vrij toe te stemmen in iedere tussenkomst van de beroepsbeoefenaar.

De patiënt heeft ook recht om een behandeling te weigeren – zelfs als deze al gestart is. De mogelijkheid bestaat om deze weigering schriftelijk, en op voorhand, te uiten Art. 8 § 4 (3de paragraaf) : Indien de patiënt toen hij nog in staat was de rechten zoals vastgelegd in de wet uit te oefenen, schriftelijk te kennen heeft gegeven zijn toestemming tot een welomschreven tussenkomst van de beroepsbeoefenaar te weigeren, dient deze weigering te worden geëerbiedigd zolang de patiënt ze niet herroept op een moment dat hij in staat is zelf zijn rechten uit te oefenen)

- Deze schriftelijke uiting noemt "wilsverklaring", "wilsuiting", "levenstestament"
- Art. 9 : Recht op een zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard patiëntendossier.
- Art. 10 : Recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer (privacy)
- Art. 11 : Recht op neerleggen van een klacht bij de bevoegde ombudsfunctie.
- Art. 11bis : recht om pijn te voorkomen, te evalueren, te behandelen en te verzachten

Patiëntenrechten zijn persoonlijkheidsrechten, de betrokken patiënt moet deze zelf uitoefenen indien hij daartoe de bekwaamheid bezit.

Indien de patiënt medisch wilsonbekwaam is, bepaalt de wet betreffende de patiëntenrechten 2 soorten vertegenwoordigers :

'De door de patiënt benoemde vertegenwoordiger' (= de wettelijke vertegenwoordiger)

De patiënt benoemt door middel van een schriftelijk en gedagtekend mandaat een vertegenwoordiger. Dit mandaat wordt ondertekend door patiënt én vertegenwoordiger.

De wettelijke vertegenwoordiger is de persoon die de rechten van de patiënt uitoefent, die dus **in zijn plaats** komt als hij zelf deze rechten niet meer kan uitoefenen. M.a.w. de wettelijke vertegenwoordiger kan voor de patiënt alle behandelingen toestaan of weigeren. De beroepsbeoefenaar is verplicht om deze toestemming/weigering te volgen.

De wettelijke vertegenwoordiger kan géén euthanasie vragen, behalve in het geval van een onomkeerbaar coma én er een wilsverklaring inzake euthanasie is.

'De informele vertegenwoordiger'

Als er geen wettelijke vertegenwoordiger is aangeduid, heeft de wet een cascade van informele vertegenwoordigers aangeduid. In volgorde zijn dit : de samenwonende partner (gehuwd of niet), een meerderjarig kind, een ouder, een meerderjarige broer of zus.

Indien de beroepsbeoefenaar van mening is dat de informele vertegenwoordiger beslissingen neemt die niet in het belang zijn van de patiënt, of als er conflicten zijn tussen verschillende informele vertegenwoordigers, kan de arts - na multidisciplinair overleg - andere beslissingen nemen.

De negatieve wilsverklaring

De schriftelijke weigering van behandeling waarvan sprake in Art. 8 § 4 noemt '**(negatieve) wilsverklaring**', '**(negatieve) wilsuiting**', '**levenstestament**'. Het is een document die een burger opmaakt, waarin therapieën en/of behandelingen toegestaan of geweigerd worden in welbepaald beschreven omstandigheden, en dit voor het moment dat hij zijn wil niet meer kan uitdrukken.

Een **negatieve** wilsverklaring : is een verklaring waarin men enkel therapieën weigert en is **bindend** voor de beroepsbeoefenaar. Deze wilsverklaring is geldig bij elke pathologie waarbij men medisch wilsonbekwaam zou zijn, dus ook bij dementie, verwardheid, Er bestaan geen wettelijke vormvereisten voor dit document. In principe is deze wilsverklaring onbeperkt geldig in tijd. Er wordt echter aangeraden om ook deze wilsverklaring om de 5 jaar te vernieuwen.

Een **positieve** wilsverklaring (waarin men behandeling eist/vraagt), is **niet bindend**, omdat geen enkele beroepsbeoefenaar verplicht kan worden om een medisch zinloze handeling te doen.

3. WET BETREFFENDE DE PALLIATIEVE ZORG

In deze wet wordt geen gewag gemaakt van een schriftelijke mogelijkheid om een toestemming of weigering op voorhand vast te leggen.

Sommige juristen kennen aan deze wet dezelfde modaliteiten toe als die van de wet op de patiëntenrechten en stellen dat een schriftelijke weigering van of toestemming tot bijvoorbeeld palliatieve sedatie aanbevolen is en eenzelfde dwingende waarde heeft.

OVERZICHTSSCHEMA 'WET BETREFFENDE DE RECHTEN VAN DE PATIËNT'

	Actief als ...	Functie	Wie kan deze functie hebben ?	Aanspreekpunt voor
Wettelijke vertegenwoordiger	Patiënt wilsonbekwaam	Beslist ipv patiënt Hij vertegenwoordigt de rechten van patiënt	Schriftelijk vastgelegd dmv een mandaat. keuze door patiënt Moet schriftelijk aanvaard worden door de vertegenwoordiger	Arts beroepsbeoefenaar
Informele vertegenwoordiger	Patiënt wilsonbekwaam	Treedt op als belangenverdediger van de patiënt	Door de wet vastgelegd: cascade van vertegenwoordigers (samenwonende partner, een meerderjarig kind, een ouder, een meerderjarige broer of zus.)	Arts beroepsbeoefenaar
Vertrouwenspersoon	Patiënt wilsbekwaam	Overlegt met patiënt en adviseert patiënt Heeft inzagerecht in het medisch dossier en kan er een afschrift van vragen. Als deze persoon een beroepsbeoefenaar is, heeft hij ook inzage in de persoonlijke notities.	Keuze door patiënt	1) Patiënt 2) Arts (als patiënt zijn gezondheidstoestand niet wil of mag weten)